

SIMONA ŠIRVYDAITĖ

Archeologinių žvalgomųjų tyrinėjimų

Vilniaus senojo miesto vietoje su priemiesčiais (u.k. 25504) ir

Vilniaus m. senosiose kapinėse, vad. Rasų kapinėmis (u.k. 10384)

2012 m.

ATASKAITA

2012

VILNIUS

TURINYS

IVADAS.....	2
PAMINKLO SITUACIJA.....	3
ŠURFŲ APRAŠYMAS.....	6
ARCHEOLOGINIŲ ŽVALGYMŲ APRAŠYMAS.....	9
IŠVADOS.....	10
PLANŲ SĄRAŠAS.....	11
PLANAI.....	12
RADINIŲ SĄRAŠAS.....	14
ILIUSTRACIJŲ SĄRAŠAS.....	16
ILIUSTRACIJOS.....	17
PRIEDŲ SĄRAŠAS.....	32
PRIEDAI.....	33

ĮVADAS

2012 metų liepos mėnesį buvo atlikti archeologiniai žvalgomieji tyrimai ir žvalgymai remontuojamame Vilniaus Rasų kapinių karių sektoriuje. Projektuojamas kapinių karių sektorius yra Vilniaus m. senųjų kapinių, vad. Rasų kapinėmis (u.k. 10384), kvartale Nr.1. Kvartalas Nr.1 yra komplekso Senosiose kapinėse (u.k. 25233). Taip pat projektuojamas kapinių karių sektorius patenka į Vilniaus senojo miesto su priemiesčiais vietą (u.k. 25504), komplekso Piemiesčių (u.k. 25505) teritoriją. Vilniaus m. senųjų kapinių, vad. Rasų kapinės, teritorija sutampa su kadastrinio sklypo (žemės sklypo unikalus Nr. 4400-0811-8514, kadastrinis Nr. 0101/0072:281) ribomis.

Projekte numatoma remontuoti karių sektoriaus aplinką, pritaikant didesniam lankytojų srautui: praplatinti pagrindinį taką ir laiptus; eruduojančius paviršius sutvirtinti specialiąja ritinine medžiaga (enkamat); įrengti reljefo perkritimo vietose atramines sienelės; palei pagrindinį taką sumontuoti srautą nukreipiančius granitinius stulpelius; demontuoti nepatogius laiptelius ir jų vietoje suformuoti leistiną tako pakilimą; performuoti dalį želdinių, panaudojant atsparių rūšių augalus; pasodinti sunykusių medžių vietose analogiškus medžius (2 vnt.); apšviesti pagrindinį taką su panteonu, nutiesiant elektros kabelinę liniją nuo MP 332 (Liepkalnio g./Ramybės g. sankirta) ir pastatant sektoriaus teritorijoje skirstomąjį skydą.

Pagal Mokslinės archeologijos komisijos 2012-06-19 patvirtintą tyrimų projektą, siekiant nustatyti ar projektuojamo apšvietimo elektros kabelio vietoje nėra išlikęs kultūrinis sluoksnis, žvalgomasiais archeologiniais tyrimais ištirta 5 m², kasant 1x1 m dydžio šurfais šalia būsimo kabelio įkasimo duobių vietų ir papildomai žvalgant visą projektuojamo kabelio tranšėją. Tvarkomų Rasų kapinių teritorijoje ištirta 4 m² kasant 1x1 m dydžio šurfais (iki projekcinio gylio – 1 m) montuojamų į žemę šviestuvų vietose. Iš viso ištirtas 9 m² plotas ir žvalgytas apie 250 m² plotas.

Archeologiniams žvalgomiesiems tyrimams vadovavo Simona Širvydaitė, Kultūros paveldo departamentas šiems tyrimams 2012-06-20 išdavė leidimą Nr. 165. Šurfų koordinatės pateikiamos LKS 94 koordinačių sistemoje. Fotografavo ir braižė ataskaitos autorė. Radiniai perduoti Lietuvos nacionaliniam muziejui.

PAMINKLO SITUACIJA

Nuo 1800 m. Vilniaus miesto Rasų priemiestis priklausė Dangun žengimo (misionierių vienuolyno) bažnyčios parapijai, tad miesto magistratas ir skyrė sklypą parapijos kapinėms. Nuo 1801 m. kovo 8 d. (pašventinus) kapinėse imta laidoti mirusiuosius (1801 m. kovo 30 d. buvo palaidotas Vilniaus burmistras Jonas Miuleris). Tuomet kapinės buvo vadinamos Misionierių arba Rasų kapinėmis. Tai buvo medine tvora aptverta 3,51 ha teritorija su koplyčia. Prie tvoros buvo pastatyta plytų mūro špitolė. Apie 1802-07 metus pastatyti 2 kolumbariumai, kuriuose buvo palaidoti garsūs dailininkai, Vilniaus universiteto profesoriai ir kiti žymūs vilniečiai. 1804 m. misionierių vienuoliai nupirko kapinėms papildomą žemės plotą. 1820 m. kapinės buvo aptvertos plytų mūro tvora (ŠV dalyje yra jos liekanų), o 1841 m. buvo pradėta statyti neogotikinė koplyčia (architektas Tomas Tyšeckis) tarp kolumbariumų. Koplyčia buvo pastatyta 1850 m., o šalia jos medinė varpinė. Nuo 1844 m. kapinės perduotos Šv.Jono bažnyčiai. Tais metais įsigalėjo Rasų kapinių pavadinimas. 1888 m. medinės varpinės vietoje buvo pastatyta plytų mūro varpinė su oratoriumu (architektas Julijanas Januševskis). XIX a. pab. kapinės buvo apleistos, statiniai pradėjo irti. 1937 m. nugriautas pietinis kolumbariumas, o šiaurinis sugriuvo XX a. 5-6 deš.

Naujųjų Rasų kapinių dalis atsirado apie 1847 m., stačiatikių dvasininkams ėmus jame laidoti misionierių vienuolyne veikusioje ligoninėje mirusius karius. XX a. pr. šios kapinės buvo apleistos, vadintos Našlaičių kapinėmis. Čia buvo laidojami neturtingi miestiečiai. XX a. 3 deš. jos išplėtos. ŠV kapinių dalyje palaidoti 1919-1922 m. žuvę Lenkijos kariai. Jų atminimui pastatytas betoninis obeliskas, o nuo jo į rytus palaidoti Lietuvos kariai, žuvę kovose dėl Vilniaus 1920-1921 m. (istorinė apžvalga pagal Vidos Girininkienės ir Algirdo Paulausko medžiagą Lietuvos TSR istorijos ir kultūros paminklų Sąvade, Vyriausioji enciklopedijų redakcija, Vilnius, 1988).

Tvarkomas Karių kapų kvartalas Vilniaus Rasų kapinėse – „vienas iš Vilniuje esančių karių kapų kvartalų, kur palaidoti 1919-1920 metais žuvę kariai. Kvartalas pradėtas 20-aisiais XX a. metais ties pagrindiniais kapinių vartais, o 1936 m. buvo sutvarkytas ir išdidintas pagal prof. Wojcech

Jastrzębowski projektą. Tais pačiais metais po didelę granitinę plokštę palaidoti Maršalo Pilsudskio širdis bei jo motinos palaikai. Ant plokštės užrašas – „Motina ir Sūnaus Širdis“.

1939 m. ir 1944-45 metais kapinių teritorijoje buvo laidojami AK kariai. Kaip byloja legenda, kapinėse palaidoti trys kariai, 1939 m. žuvę prie Mauzoliejaus granito plokštės. Čia taipogi palaidota daugiausia AK karių 1944 metais besikovusių Vilniaus krašte ir žuvusių operacijos „Ostra Brama“ metu.

Nuo Antrojo pasaulinio karo iki 1990 metų išsilaikė nedaug antkapių ir kryžių.

1989 metais prof. Edmund Małachowicz sukūrė kapinių pertvarkymo projektą, kurio pagrindu tapo W.Jastrzębowski projektas. Po eilės derinimų 1993 m. šis projektas buvo realizuotas. Realizacijos metu reikėjo ekshumuoti kai kurių karių palaikus ir juos perkelti. Tokiu būdu buvo galima performuoti antkapių išdėstymą, pastačius naujus antkapius, identiškus autentiškiems. Kapinių viduryje liko Širdies plokštė, kuri dabar formuoja centrinį kvartalo tašką.

Metais vėliau pagal mgr M.Paschalis projektą buvo įrengti želdynai: ant antkapių augo žiemenė, šalia augo kadagiai, rožės ir pušys.

2004 metais buvo atlikti kvartalo renovavimo darbai: paklotos granito trinkelės, atsodinti želdynai.

Vilniaus m. senosios kapinės, vad. Rasų kapinėmis, 2005-04-29 LR kultūros ministro įsakymu Nr.ĮV-190 yra valstybės saugoma nekilnojamoji kultūros vertybė, kuriai nustatytas apsaugos tikslas – saugoti viešajam pažinimui ir naudojimui bei saugoti viešajai pagarbai.

2005-04-29 LR kultūros ministro įsakymu Nr.ĮV-190 Vilniaus senojo miesto vieta su priemiesčiais yra valstybės saugoma nekilnojamoji kultūros vertybė, kuriai nustatytas apsaugos tikslas – saugoti moksliniam pažinimui.

2005 m. žvalgomuosius archeologinius tyrinėjimus Naujųjų Rasų teritorijoje vykę R. Žukovskis. Tyrimų metu iširtos dvi perkastos kapinių pakraštyje (bendras 16,4 m² plotas). Rasti 15 žmonių palaikai, kurie, pagal aptiktą 5 kapeikų nominalo monetą, datuoti ne anksčiau kaip 1940 m.¹

¹ **Žukovskis R.**, Žvalgomieji archeologiniai tyrimai Vilniuje, Naujųjų Rasų teritorijoje, ATL 2005 m., Vilnius.

2010 m. archeologinius tyrimus Rasų g. 6 atliko T. Poška. Tyrinėjimai atlikti centrinėje Rasų g. 6 namo dalyje, kur buvo planuojama atkasti spėjamai buvusį rūšį (52 m²), bei R, P ir V pastato pusėse, kastos pamatų sanavimo tranšėjos vietoje. V, P ir R pastato išorės pusėse kastos pamatų sanavimo tranšėjos vietoje atliktų tyrinėjimų metu nesuardytas kultūrinio sluoksnio horizontas neaptiktas. P tranšėjos dalies P sienelėje 1,1 m gylyje fiksuotas nejudintas molio su degėsiais sluoksnis. Sluoksnio datavimas nenustatytas, bet aišku, jog jis susiformavęs iki dabar stovinčio pastato statybos laikotarpio – XVIII a. antros pusės. R tranšėjos Š pusėje surastas plytų–akmenų mūro pamatų fragmentas datuotas XVIII a. pradžia.²

² Poška T., Krosnis Vilniuje, Rasų g. 6, ATL 2010 m., Vilnius.

ŠURFŲ APRAŠYMAS

Šurfas Nr. 1 (pav. 2) kastas šalia lenkų karių kapų vartelių, kairėje jų pusėje, prie šaligatvio, orientuotas pagal gatvę – ŠR-PV kryptimi. Šurfo centro koordinatės – x 583931, y 6060100 (LKS). Nukalus 5-10 cm juodos žemės sluoksnį, šurfe atkastas 90 cm storio šviesiai rudos žemės sluoksnis. Šiame sluoksnyje, 30 cm gylyje rasta **žiestos buitinės keramikos šukė, dengta žalia glazūra**. Šurfo PR dalyje, 50 cm gylyje, atkastas kabelis, dengtas betoniniu apsauginiu šarvu. Šurfas kastas iki projektinio – 1 m gylio. Archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio nerasta. Habs šurfo ŠR dalyje – 155.86 m.

Šurfas Nr. 2 (pav. 2) kastas priešais šurfą Nr.1, PR Rasų gatvės pusėje, prie šaligatvio, orientuotas pagal gatvę – ŠR-PV kryptimi. Šurfo centro koordinatės – x 583920, y 6060091 (LKS). Nukalus 5 cm velėnos sluoksnį, šurfe atkastas 80-90 cm storio tamsiai rudos žemės sluoksnis. Šurfo ŠR dalyje, 50 cm gylyje, atkastas kabelis, dengtas betoniniu apsauginiu šarvu. 85-90 cm gylyje šurfe pasiektas įžemis – geltonas smėlis. Šurfas kastas iki 105 cm gylio. Archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio ar radinių nerasta. Habs šurfo PR dalyje – 155.70 m.

Šurfas Nr. 3 (pav. 2) kastas Rasų ir Varšuvos gatvių sankryžoje, PR Varšuvos gatvės pusėje, prie šaligatvio, orientuotas pagal gatvę – ŠR-PV kryptimi. Šurfo centro koordinatės – x 583916, y 6060097 (LKS). Nukalus 5 cm velėnos sluoksnį, šurfe atkastas 20-25 cm storio tamsiai rudos žemės sluoksnis, giliau – 50-55 cm storio šviesiai rudos žemės sluoksnis. Šurfo PV dalyje, 50 cm gylyje, atkastas kabelis, dengtas betoniniu apsauginiu šarvu. 85-90 cm gylyje šurfe pasiektas įžemis – geltonas smėlis. Šurfas kastas iki 100 cm gylio. Archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio ar radinių nerasta. Habs šurfo PR dalyje – 155.81 m.

Šurfas Nr. 4 (pav. 2) kastas ties Rasų ir Ramybės gatvių išsišakojimu, PV Ramybės gatvės pusėje, prie šaligatvio, orientuotas pagal gatvę – ŠR-PV kryptimi. Šurfo centro koordinatės – x 583840, y 6060209 (LKS). Nukalus 5 cm velėnos sluoksnį, šurfe atkastas 15-20

cm storio tamsiai rudos žemės sluoksnis. Šiame sluoksnyje, 20 cm gylyje, rastos **dvi žiestos glazūruotos ir neglazūruotos buitinės keramikos šukės**. Giliau – 50-60 cm storio šviesiai rudos žemės sluoksnis. Šurfo PV dalyje, 50 cm gylyje, atkastas kabelis, dengtas betoniniu apsauginiu šarvu. 85-90 cm gylyje šurfe pasiektas įžemis – geltonas smėlis. Šurfas kastas iki 90 cm gylio. Archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio nerasta. Habs šurfo PR dalyje – 154.00 m.

Šurfas Nr. 5 (pav. 2) kastas ties Rasų ir Ramybės gatvių išsišakojimu, tarp gatvių, prie šaligatvio, orientuotas pagal gatvę – ŠR-PV kryptimi. Šurfo centro koordinatės – x 583845, y 6060217 (LKS). Nukasus 5 cm velėnos sluoksnį, šurfe atkastas 20-30 cm storio tamsiai rudos žemės sluoksnis, giliau – 90 cm storio permaišytos šviesiai rudos žemės sluoksnis, kuriame buvo gausu skaldos ir akmenų. Pasiėkus 120 cm gylį ir pradėjus irti šurfu sienelėm, giliau nebekasta. Įžemis nepasiektas. Šurfas kastas iki 120 cm gylio. Archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio ar radinių nerasta. Habs šurfo PR dalyje – 153.63 m.

Šurfas Nr. 6 (pav. 2) kastas lenkų karių kapų teritorijoje, šalia takelio, ŠV jo pusėje, orientuotas pagal takelį – ŠR-PV kryptimi. Šurfo centro koordinatės – x 583943, y 6060108 (LKS). Nukasus 5 cm velėnos sluoksnį, šurfe atkastas 45-50 cm storio tamsiai rudos žemės sluoksnis, giliau – 50 cm storio smėlio sluoksnis. Šurfas kastas iki projekcinio – 1 m gylio. Archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio ar radinių nerasta. Habs šurfo PR dalyje – 156.55 m.

Šurfas Nr. 7 (pav. 2) kastas lenkų karių kapų teritorijoje, šalia takelio, PR jo pusėje, priešais šurfą Nr. 6, orientuotas pagal takelį – ŠR-PV kryptimi. Šurfo centro koordinatės – x 583946, y 6060103 (LKS). Nukasus 5 cm velėnos sluoksnį, šurfe atkastas 10-15 cm storio tamsiai rudos žemės sluoksnis. Šiame sluoksnyje, 15 cm gylyje, rastos **dvi žiestos glazūruotos ir neglazūruotos buitinės keramikos šukės**. Giliau – 50 cm storio šviesiai rudos žemės sluoksnis, kuriame buvo gausu šaknų, akmenų ir plytgaliių. Šurfo centre, 70 cm gylyje, atkastas kabelis, dengtas betoniniu apsauginiu šarvu. 70 cm gylyje šurfe pasiektas įžemis – geltonas smėlis.

Šurfas kastas iki 75 cm gylio. Archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio ar radinių nerasta. Habs šurfo PR dalyje – 156.53 m.

Šurfas Nr. 8 (pav. 2) kastas lenkų karių kapų teritorijoje, šalia takelio, ŠV jo pusėje, orientuotas pagal takelį – ŠR-PV kryptimi. Šurfo centro koordinatės – x 583935, y 6060102 (LKS). Nukasus 5 cm velėnos sluoksnį, šurfe atkastas 10-15 cm storio tamsiai rudos žemės sluoksnis, giliau – 80 cm storio smėlio sluoksnis. Šiame sluoksnyje, 40 cm gylyje, rasta **žiestos buitinės keramikos šukė, dengta geltona glazūra ir moneta** – „Денга“ (1731 m.). Šurfas kastas iki projekcinio – 1 m gylio. Archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio ar radinių nerasta. Habs šurfo PR dalyje – 155.93 m.

Šurfas Nr. 9 (pav. 2) kastas lenkų karių kapų teritorijoje, šalia takelio, PR jo pusėje, priešais šurfą Nr. 8, orientuotas pagal takelį – ŠR-PV kryptimi. Šurfo centro koordinatės – x 583922, y 6060129 (LKS). Nukasus 5 cm velėnos sluoksnį, šurfe atkastas 10-15 cm storio tamsiai rudos žemės sluoksnis, giliau – 50 cm storio smėlio sluoksnis, giliau – 50 cm storio šviesiai rudos žemės sluoksnis, kuriame buvo gausu šaknų, akmenų ir plytelių. Šurfo centre, 70 cm gylyje, atkastas kabelis, dengtas betoniniu apsauginiu šarvu. 70 cm gylyje šurfe pasiektas įžemis – geltonas smėlis. Šurfas kastas iki 70 cm gylio. Archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio ar radinių nerasta. Habs šurfo PR dalyje – 156.25 m.

ARCHEOLOGINIŲ ŽVALGYMŲ APRAŠYMAS

Atlikus žvalgomojus archeologinius tyrimus, papildomai žvalgytos keičiamų laiptų, projektuojamo kabelio tranšėjos ir įmontuojamų šviestuvų vietos kapinių teritorijoje ir gatvėje.

Archeologinių žvalgymų metu lenkų karių kapų teritorijoje, projektuojamo kabelio tranšėjoje, rasta šešiolika **glazūruotos ir neglazūruotos buitinės keramikos šukės, viena 2 nominalo moneta „копейки“ (1946 m.)** ir 15-20 žmogaus kaulų fragmentų.

Archeologinių žvalgymų metu Rasų ir Ramybės gatvėse rasta šešiolika **glazūruotos ir neglazūruotos buitinės keramikos šukės, viena 5 nominalo moneta „копеек“ (1979 m.)** ir 20-25 žmogaus kaulų fragmentai.

Archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio tranšėjos vietoje nerasta. Aptiktas rudos žemės sluoksnis permaišytas, kadangi ankščiau šioje pačioje vietoje jau buvo tiesta kabelio linija.

Keičiamų laiptų vietoje žvalgymų metu rastas metalinis 46 cm ilgio ir 26 cm pločio kryžius (radinis paliktas kapinėse)(pav.40).

IŠVADOS

2012 metų liepos mėnesį buvo atlikti archeologiniai žvalgomieji tyrimai ir žvalgymai remontuojamame Vilniaus Rasų kapinių karių sektoriuje.

Siekiant nustatyti ar projektuojamo apšvietimo elektros kabelio vietoje nėra išlikęs kultūrinis sluoksnis, žvalgomaisiais archeologiniais tyrimais ištirta 5 m², kasant 1x1 m dydžio šurfais šalia būsimos kabelio įkasimo duobių vietų ir papildomai žvalgant visą projektuojamo kabelio tranšėją. Tvarkomų Rasų kapinių teritorijoje ištirta 4 m² kasant 1x1 m dydžio montuojamų į žemę šviestuvų vietose. Iš viso ištirtas 9 m² plotas ir žvalgytas apie 250 m² plotas.

Nei projektuojamo apšvietimo elektros kabelio vietoje gatvėje, nei Rasų kapinių teritorijoje archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio nerasta. Šurfuose Nr. 1; 4; 7 ir 8 rasta pavienių radinių – žiestų glazūruotų ir neglazūruotų XIX-XX a. butinės keramikos šukių, žmogaus kaulų fragmentų ir moneta – „Денга“ (1731 m.). Žvalgant aptiktas rudos žemės sluoksnis yra permaišytas, kadangi anksčiau šioje pačioje vietoje jau buvo tiesta kabelio linija. Žvalgant aptikta glazūruotos ir neglazūruotos butinės keramikos šukių, žmogaus kaulų fragmentų ir dvi monetos - 2 nominalo moneta „копейки“ (1946 m.) ir 5 nominalo moneta „копеек“ (1979 m.).

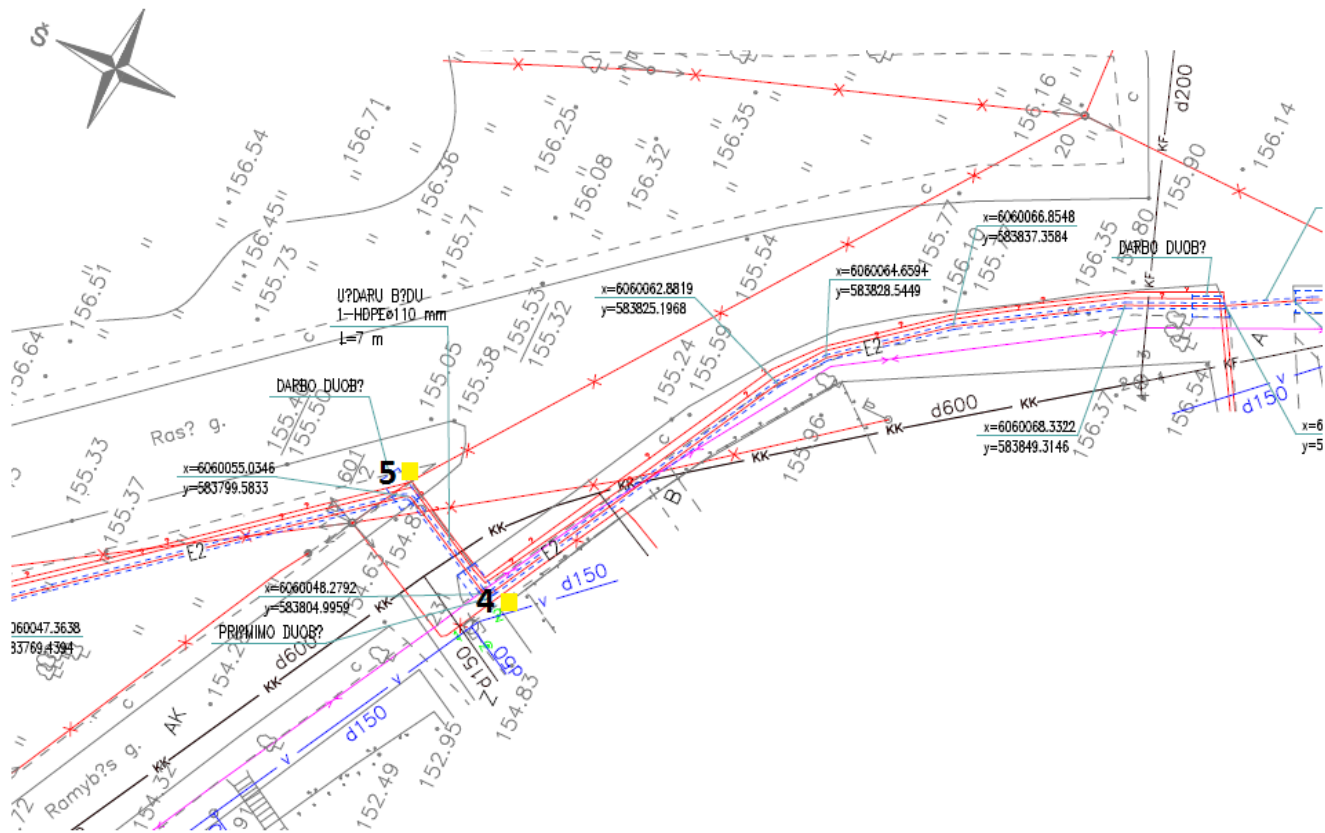
Archeologiniais žvalgomaisiais tyrimais ištyrus 9 m² plotą ir pražvalgius 250 m² plotą nustatyta, jog įrengti apšvietimo elektros kabelį ir šviestuvus numatytose vietose galima.

Radiniai pristatyti į Lietuvos nacionalinį muziejų (**priedas 4**).

PLANŲ SĄRAŠAS

PLANAS 1 – Tirtos vietos Rasų kapinėse ir aplinkoje

PLANAS 2 – Tirtos vietos Rasų ir Ramybės gatvių sankryžoje

SUTARTINIAI ŽYMĖJIMAI

1 ■ šurfių vietos

- E2--- PROJEKTUOJAMAS 0,4 kv AP?VIETIMO ELEKTROS KABELIS VAMZDYJE.
- ⊗ MONTUOJAMAS ? ?EM? (GRINDIN?) ?VIESTUVAS

DANGA:

- NETAISYKINGOS FORMOS AKMENYS
- ŠLIFUOTI KVADRATINIAI GRANITINIAI LITAI
- GRANITO TRINKELĖS 10x10
- LAIPTAI IŠ VIENISO GRANITO BLOKŲ

PROJEKTUOJAMA IR PERKLOJAMA DANGA:

- NETAISYKINGOS FORMOS AKMENYS PERKLOJANTI IŠPROFILUOJAMI
- GRANITO TRINKELĖS 10x10

- PROJEKTUOJAMI LAIPTAI IŠ GRANT BLOKŲ PAGAL PIES.
- REMONTUOJAMI ESAMI LAIPTAI IŠ GRANITO BLOKŲ
- TERASOS SU GRANITO ATTIVAROM
- GRANITO STULPELIAI 15x15, H=60 cm
- ESAMA ORDINATĖ
- PROJEKTUOJAMA ORDINATĖ
- ŽELDYNAI

RADINIŲ SĄRAŠAS

Keramika

Eilės nr.	Vietovė	Radinių sąrašo inventoriaus Nr.	Pav. Nr.	Vieta	Sluoksniu (H abs., gylis (m))	Indo rūšis	Išlikusi indo dalis	Radinių kiekius	Keramikos rūšis				Formavimo technika	Išorinis		Profilis	Molis		Paviršius		Masės spalva	Glazūra		Ornamentika		Fragmento storis (mm)		Fragmento dydis (cm)	
									neglazūruota	balta masė	akmens masė	glazūruota		angos skersmuo (mm)	dugno skersmuo (mm)		priešišos	priemaišų kiekis	išorės spalva	vidaus spalva		spalva	vieta	ornamentas	vieta	min.	max.	Aukštis	Plotis
									x	x	x	x																	
1	Rasų g.	1	37	Šurfas Nr. 1	30 cm	p	dug.	1			x	ž						p.	p.	p.	ž	abi p.			8	9	4,2	2,6	
2	Rasų g.	2	37	Šurfas Nr. 4	20 cm	p	s	1	x			ž						j.	r.	p.					4	6	7	4,5	
3	Rasų g.	3	37	Šurfas Nr. 4	20 cm	p	s	1			x	ž						r.	p.	p.	ž	vid.			6	17	3	5,2	
4	Rasų g.	4	37	Šurfas Nr. 7	15 cm	p	dug.	1	x			ž			gr.g	v	j.	r.	j.					9	14	6,5	7		
5	Rasų g.	5	37	Šurfas Nr. 7	15 cm	p	s	1			x	ž						r.	r.	r.	r.	vid.			4	5	3	4,4	
6	Rasų g.	6	37	Šurfas Nr.8	40 cm	p	pak.	1			x	ž		I				r.	r.	r.	g.	abi p.			5	8	4,3	6	
7	Rasų g.	7	38	Kapinių terit.	10-70 cm	p	dug.	1			x	ž						r.	r.	r.	g.	vid.			4	5	3	5	
8	Rasų g.	8	38	Kapinių terit.	10-70 cm	p	s	1	x			ž						r.	r.	r.					5	6	3,5	4,5	
9	Rasų g.	9	38	Kapinių terit.	10-70 cm	p	pak.	1	x			ž		I				r.	r.	r.					4	5	2,7	4	
10	Rasų g.	10	38	Kapinių terit.	10-70 cm	p	s	1			x	ž						r.	r.	r.	g.	abi p.			4	5	3	3,8	
11	Rasų g.	11	38	Kapinių terit.	10-70 cm	p	s	1			x	ž						r.	r.	r.	g.	abi p.			4	5	3,5	2,6	
12	Rasų g.	12	38	Kapinių terit.	10-70 cm	p	s	1			x	ž						r.	r.	r.	g.	vid.			4	5	3,2	2,4	
13	Rasų g.	13	38	Kapinių terit.	10-70 cm	p	s	1			x	ž						r.	r.	r.	g.	abi p.			4	5	3	3,7	
14	Rasų g.	14	38	Kapinių terit.	10-70 cm	p	s	1	x			ž			gr.g	v	r.	r.	r.						5	6	2,7	3,8	
15	Rasų g.	15	38	Kapinių terit.	10-70 cm	p	s	1			x	ž						r.	r.	r.	r.	vid.			3	4	2	2,7	
16	Rasų g.	16	38	Kapinių terit.	10-70 cm	p	s	1			x	ž						r.	r.	r.	g.	abi p.			4	5	3,3	3,1	
17	Rasų g.	17	38	Kapinių terit.	10-70 cm	p	s	1	x			ž			gr.g	v	g.	r.	r.						3	6	2	2,2	
18	Rasų g.	18	38	Kapinių terit.	10-70 cm	p	s	1			x	ž						r.	r.	r.	g.	abi p.			3	4	1,7	2,4	
19	Rasų g.	19	38	Kapinių terit.	10-70 cm	p	s	1			x	ž						r.	r.	r.	r.	abi p.			7	7	2,2	2,2	
20	Rasų g.	20	38	Kapinių terit.	10-70 cm	p	pak.	1	x			ž		I				r.	r.	r.					5	7	1,8	3,5	
21	Rasų g.	21	38	Kapinių terit.	10-70 cm	p	s	1			x	ž						r.	r.	r.	ž	abi p.			4	5	1,8	2,3	
22	Rasų g.	22	38	Kapinių terit.	10-70 cm	p	s	1	x			ž			gr.g	v	j.	j.	j.							4	5	2,3	2

Eilės nr.	Vietovė	Radinių sąrašo inventoriaus Nr.	Pav. Nr.	Vieta	Stuoksnis (H abs., gylis (m))	Indo rūšis	Išlikusi indo dalis	Radinių kiekius	Keramikos rūšis				Formavimo technika	Išorinis		Profilis	Molis		Paviršius		Masės spalva	Glazūra		Ornamentika		Fragmento storis (mm)		Fragmento dydis (cm)		
									neglazūruota	palamasa	akmensmasa	glazūruota		angos skersmuo (mm)	dugno skersmuo (mm)		prie maišos	prie maišos kiekis	išorės spalva	vidaus spalva		spalva	vieta	ornamentas	vieta	min.	max.			
									x	x	x	x																		
23	Rasų g.	23	39	Rasų g.	10-70 cm	p	dug.	1	x			ž		150		gr g	v	r.	r.	j.							7	20	6	14,5
24	Rasų g.	24	39	Rasų g.	10-70 cm	p	pak.	1	x			ž			I			r.	r.	r.						6	7	5,3	3,5	
25	Rasų g.	25	39	Rasų g.	10-70 cm	p	pak.	1	x			ž			I			r.	r.	r.						5	8	4,6	5,6	
26	Rasų g.	26	39	Rasų g.	10-70 cm	p	pak.	1			x	ž			C			r.	r.	r.	g.	abi p.				4	5	3,2	7	
27	Rasų g.	27	39	Rasų g.	10-70 cm	p	s	1	x			ž						j.	j.	j.						3	10	5	4,7	
28	Rasų g.	28	39	Rasų g.	10-70 cm	p	s	1	x			ž				gr g	v	r.	r.	r.							8	9	5,3	4
29	Rasų g.	29	39	Rasų g.	10-70 cm	p	s	1			x	ž						r.	r.	r.	r.	vid.					4	5	2,3	1,5
30	Rasų g.	30	39	Rasų g.	10-70 cm	p	pak.	1			x	ž						r.	r.	r.	j.	vid.					5	6	3,9	3,5
31	Rasų g.	31	39	Rasų g.	10-70 cm	p	s	1	x			ž				gr g	v	r.	r.	r.							4	5	2,5	2
32	Rasų g.	32	39	Rasų g.	10-70 cm	p	s	1	x			ž						r.	r.	r.							6	7	2,5	2,5
33	Rasų g.	33	39	Rasų g.	10-70 cm	p	pak.	1	x			ž			C			j.	g.	g.							3	6	1,2	4
34	Rasų g.	34	39	Rasų g.	10-70 cm	p	s	1	x			ž				gr g		j.	j.	j.							4	5	2	2
35	Rasų g.	35	39	Rasų g.	10-70 cm	p	s	1			x	ž						r.	r.	r.	r.	vid.					4	5	3,2	2,5
36	Rasų g.	36	39	Rasų g.	10-70 cm	p	s	1	x			ž				gr g	v	j.	r.	r.							6	7	2	2
37	Rasų g.	37	39	Rasų g.	10-70 cm	p	s	1			x	ž						j.	r.	r.	r.	abi p.					4	5	3,3	4
38	Rasų g.	38	39	Rasų g.	10-70 cm	p	s	1	x			ž						p.	p.	p.							5	10	2,2	1,7

39. **Moneta** – „Денга“ (1731 m.).

40. **Moneta** - 2 nominalo; „копейки“ (1946 m.).

41. **Moneta** - 5 nominalo; „копеек“ (1979 m.).

ILIUSTRACIJŲ SĄRAŠAS

- Pav. 1** Šurfo Nr. 1 ŠV sienelė iš PR
- Pav. 2** Šurfo Nr. 1 ŠR sienelė iš PV
- Pav. 3** Šurfo Nr. 2 PV sienelė iš ŠR
- Pav. 4** Šurfo Nr. 2 ŠV sienelė iš PR
- Pav. 5** Šurfo Nr. 3 ŠR sienelė iš PV
- Pav. 6** Šurfo Nr. 3 ŠV sienelė iš PR
- Pav. 7** Šurfo Nr. 4 PV sienelė iš ŠR
- Pav. 8** Šurfo Nr. 4 ŠV sienelė iš PR
- Pav. 9** Šurfo Nr. 5 PR sienelė iš ŠV
- Pav. 10** Šurfo Nr. 5 ŠR sienelė iš PV
- Pav. 11** Šurfo Nr. 6 ŠR sienelė iš PV
- Pav. 12** Šurfo Nr. 6 PR sienelė iš ŠV
- Pav. 13** Šurfo Nr. 7 PV sienelė iš ŠR
- Pav. 14** Šurfo Nr. 7 ŠV sienelė iš PR
- Pav. 15** Šurfo Nr. 8 ŠV sienelė iš PR
- Pav. 16** Šurfo Nr. 8 ŠR sienelė iš PV
- Pav. 17** Šurfo Nr. 9 PV sienelė iš ŠR
- Pav. 18** Šurfo Nr. 9 ŠV sienelė iš PR
- Pav. 19** Užkastas šurfas Nr. 1
- Pav. 20** Užkastas šurfas Nr. 2
- Pav. 21** Užkastas šurfas Nr. 3
- Pav. 22** Užkastas šurfas Nr. 4
- Pav. 23** Užkastas šurfas Nr. 5
- Pav. 24** Užkastas šurfas Nr. 6
- Pav. 25** Užkastas šurfas Nr. 7
- Pav. 26** Užkastas šurfas Nr. 8
- Pav. 27** Užkastas šurfas Nr. 9
- Pav. 28** Žvalgyta kabelio vieta kapinių teritorijoje už paminklo
- Pav. 29** Žvalgyta kabelio ir šviestuvų vieta kapinių teritorijoje
- Pav. 30** Žvalgyta kabelio ir šviestuvų vieta kapinių teritorijoje prie keičiamų laiptų
- Pav. 31** Žvalgyta kabelio vieta Rasų gatvėje
- Pav. 32** Žvalgyta kabelio vieta Rasų ir Varšuvos gatvių sankryžoje
- Pav. 33** Žvalgyta kabelio vieta Rasų ir Ramybės gatvių sankryžoje
- Pav. 34** Žvalgyta kabelio vieta Rasų gatvėje
- Pav. 35** Žvalgyta kabelio vieta Rasų gatvėje
- Pav. 36** Žvalgyta kabelio vieta Rasų gatvėje prie transformatorinės
- Pav. 37** Radiniai iš šurfų
- Pav. 38** Radiniai, rasti žvalgymų metu kapinių teritorijoje
- Pav. 39** Radiniai, rasti žvalgymų metu Rasų gatvėje
- Pav. 40** Žvalgymų metu rastas geležinis kryžius
- Pav. 41** Žvalgyta keičiamų laiptų vieta kapinių teritorijoje
- Pav. 42** Žvalgyta kabelio vieta kapinių teritorijoje
- Pav. 43** Žvalgyta keičiamų laiptų vieta kapinių teritorijoje

Pav. 1 Šurfo Nr. 1 ŠV
sienelē iš PR

Pav. 2 Šurfo Nr. 1 ŠR
sienelē iš PV

Pav. 3 Šurfo Nr. 2 PV
sienelē iš ŠR

Pav. 4 Šurfo Nr. 2 ŠV
sienelē iš PR

Pav. 5 Šurfo Nr. 3 ŠR
sienelē iš PV

18
Pav. 6 Šurfo Nr. 3 ŠV
sienelē iš PR

Pav. 7 Šurfo Nr. 4 PV
sienelė iš ŠR

Pav. 8 Šurfo Nr. 4 ŠV
sienelė iš PR

Pav. 9 Šurfo Nr. 5 PR
sienelė iš ŠV

Pav. 10 Šurfo Nr. 5 ŠR
sienelē iš PV

Pav. 11 Šurfo Nr. 6 ŠR
sienelē iš PV

20
Pav. 12 Šurfo Nr. 6 PR
sienelē iš ŠV

Pav. 13 Šurfo Nr. 7 PV
sienelė iš ŠR

Pav. 14 Šurfo Nr. 7 ŠV
sienelė iš PR

Pav. 15 Šurfo Nr. 8 ŠV
sienelė iš PR

Pav. 16 Šurfo Nr. 8 ŠR
sienelė iš PV

Pav. 17 Šurfo Nr. 9 PV
sienelė iš ŠR

22
Pav. 18 Šurfo Nr. 9 ŠV
sienelė iš PR

Pav. 19 Užkastas šurfas
Nr. 1

Pav. 20 Užkastas šurfas
Nr. 2

Pav. 21 Užkastas šurfas
Nr. 3

Pav. 22 Užkastas šurfas
Nr. 4

Pav. 23 Užkastas šurfas
Nr. 5

Pav. 24 Užkastas šurfas
Nr. 6

Pav. 25 Užkastas šurfas
Nr. 7

Pav. 26 Užkastas šurfas
Nr. 8

25
Pav. 27 Užkastas
šurfas Nr. 9

Pav. 28 Žvalgyta kabelio vieta kapinių teritorijoje už paminklo

Pav. 29 Žvalgyta kabelio ir šviestuvų vieta kapinių teritorijoje

Pav. 30 Žvalgyta kabelio ir šviestuvų vieta kapinių teritorijoje prie keičiamų laiptų

Pav. 31 Žvalgyta kabelio vieta Rasų gatvėje

Pav. 32 Žvalgyta kabelio vieta Rasų ir Varšuvos gatvių sankryžoje

Pav. 33 Žvalgyta kabelio vieta Rasų ir Ramybės gatvių sankryžoje

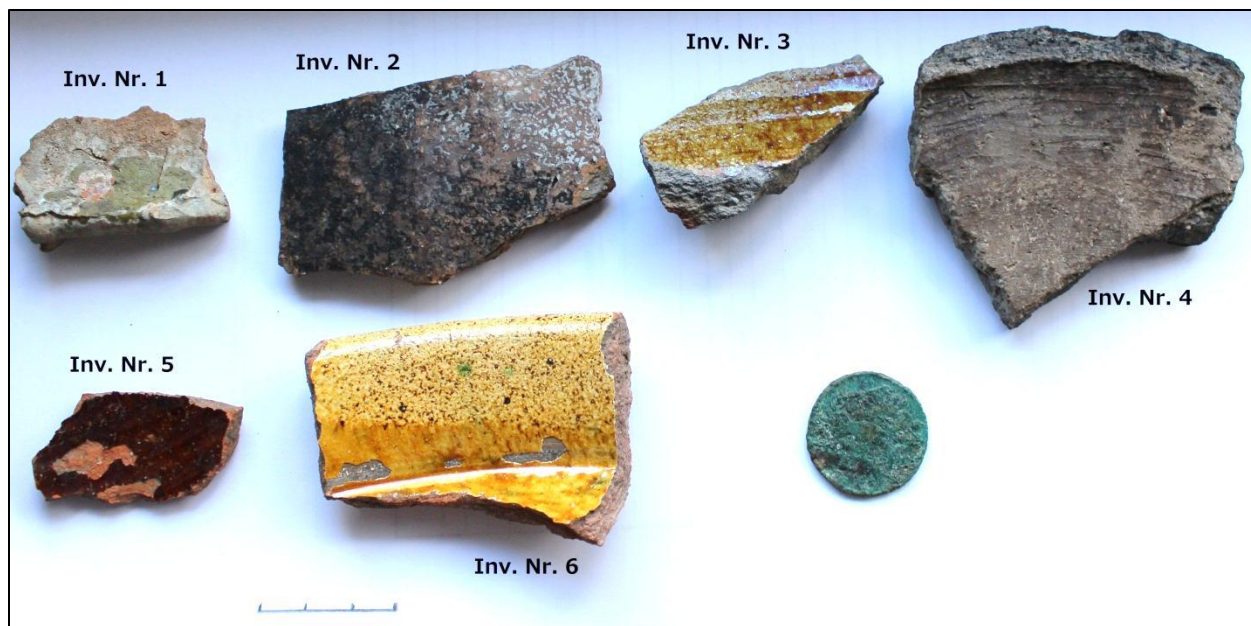
Pav. 34 Žvalgyta kabelio vieta Rasų gatvėje

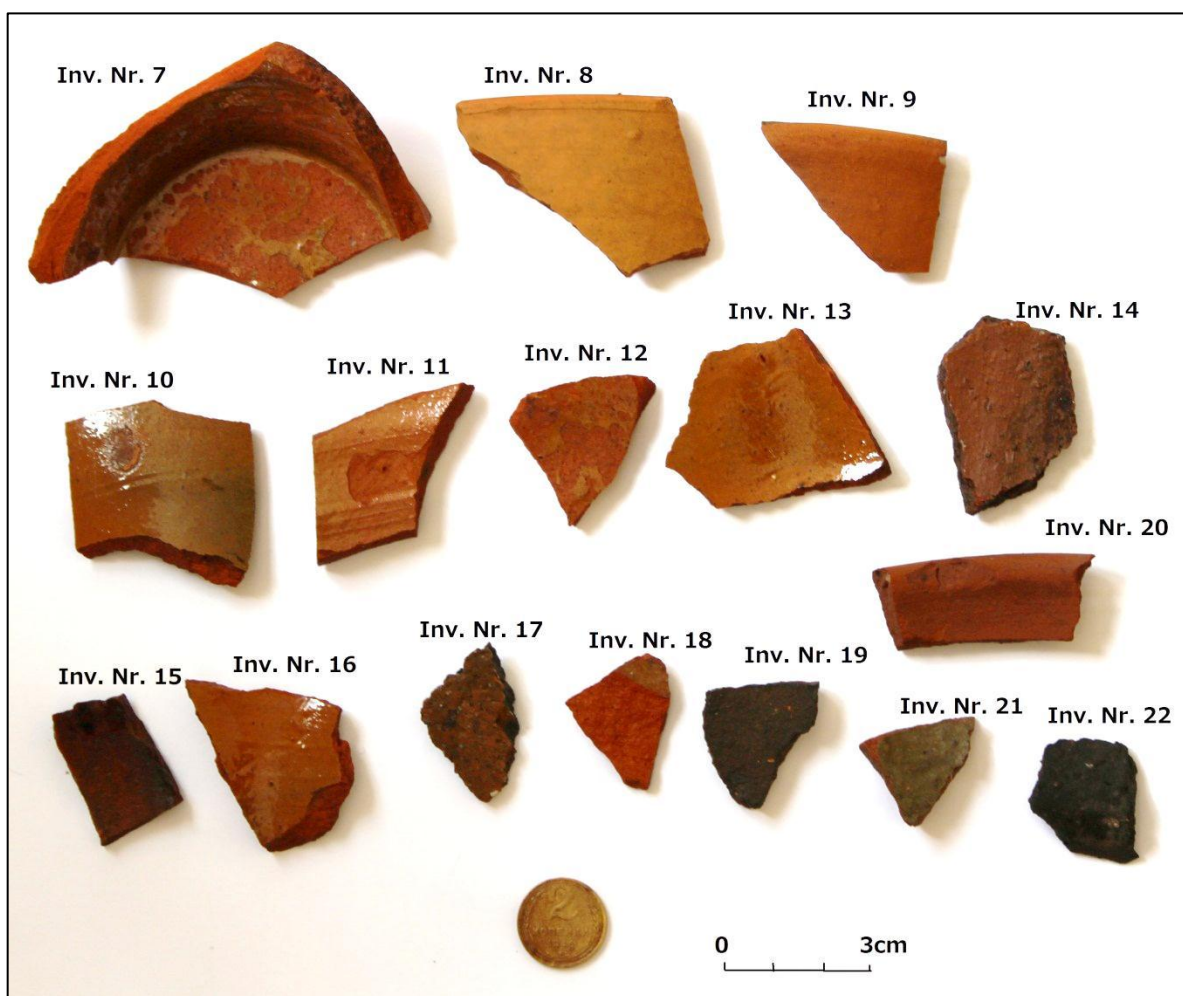
Pav. 35 Žvalgyta kabelio vieta Rasų gatvėje

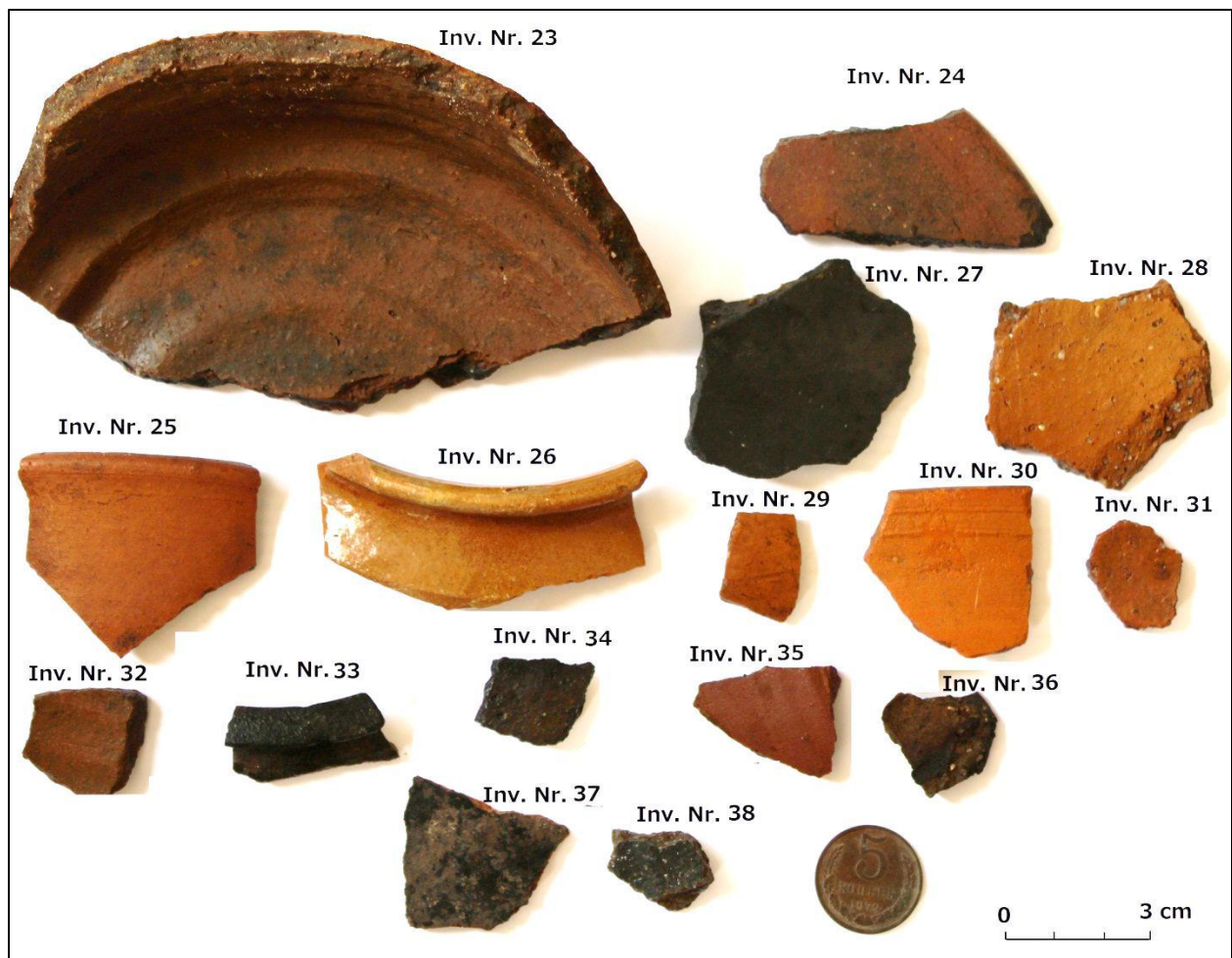
28
Pav. 36 Žvalgyta kabelio vieta Rasų gatvėje prie transformatorinės

Pav. 37 Radiniai iš šurftų

Pav. 38 Radiniai, rasti žvalgymų metu kapinių teritorijoje

Pav. 39 Radiniai, rasti žvalgymų metu Rasų gatvėje

Pav. 40 Žvalgymų metu rastas geležinis kryžius

Pav. 41 Žvalgyta keičiamų laiptų vieta kapinių teritorijoje

Pav. 42 Žvalgyta kabelio vieta kapinių teritorijoje

Pav. 43 Žvalgyta keičiamų laiptų vieta kapinių teritorijoje

PRIEDŲ SĄRAŠAS

PRIEDAS 1 – Tyrimų projektas

PRIEDAS 2 – Leidimas vykdyti archeologinius tyrimus

PRIEDAS 3 – Radinių pridavimo aktas

TYRĖJAS: Simona Širvydaitė, atestato Nr. 2268 (2012-03-22).
Tel. 867407078;

UŽSAKOVAS: Lenkijos Respublikos ambasada

Vilniaus senojo miesto vietos su priemiesčiais (u.k. 25504) ir
Vilniaus m. senųjų kapinių, vad. Rasų kapinėmis (u.k. 10384)
2012 m. žvalgomųjų archeologinių tyrimų

PROJEKTAS

Vilnius,
2012

AIŠKINAMASIS RAŠTAS

Bendrieji duomenys. 2012 m. rengiamas Vilniaus Rasų kapinių karių sektoriaus aplinkotvarkos remonto, pritaikant lankymui, tvarkybos darbų projektas.

Projektuojamas kapinių karių sektorius yra Vilniaus m. senųjų kapinių, vad. Rasų kapinėmis (u.k. 10384), kvartale Nr.1. Kvartalas Nr.1 yra komplekso Senosiose kapinėse (u.k. 25233). Vilniaus m. senosios kapinės, vad. Rasų kapinėmis, 2005-04-29 LR kultūros ministro įsakymu Nr.ĮV-190 yra valstybės saugoma nekilnojamoji kultūros vertybė, kuriai nustatytas apsaugos tikslas – saugoti viešajam pažinimui ir naudojimui bei saugoti viešajai pagarbai.

Taip pat projektuojamas kapinių karių sektorius patenka į Vilniaus senojo miesto su priemiesčiais vietą (u.k. 25504), komplekso Piemiesčių (u.k. 25505) teritoriją. 2005-04-29 LR kultūros ministro įsakymu Nr.ĮV-190 Vilniaus senojo miesto vieta su priemiesčiais yra valstybės saugoma nekilnojamoji kultūros vertybė, kuriai nustatytas apsaugos tikslas – saugoti moksliniam pažinimui.

Vilniaus m. senųjų kapinių, vad. Rasų kapinės, teritorija sutampa su kadastrinio sklypo (žemės sklypo unikalus Nr. 4400-0811-8514, kadastrinis Nr. 0101/0072:281) ribomis. Jo adresas pagal Nekilnojamojo turto registro centrinio duomenų banko išrašą yra Vilniaus m. sav., Vilniaus m., Rasų g.32A, savininkas - Lietuvos Respublika, patikėtinis – Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos, naudotojas (panaudos gavėjas) - Vilniaus miesto savivaldybės taryba.

Istoriniai duomenys. Nuo 1800 m. Vilniaus miesto Rasų priemiestis priklausė Dangun žengimo (misionierių vienuolyno) bažnyčios parapijai, tad miesto magistratas ir skyrė sklypą parapijos kapinėms. Nuo 1801 m. kovo 8 d. (pašventinus) kapinėse imta laidoti mirusiuosius (1801 m. kovo 30 d. buvo palaidotas Vilniaus burmistras Jonas Miuleris). Tuomet kapinės buvo vadinamos Misionierių arba Rasų kapinėmis. Tai buvo medine tvora aptverta 3,51 ha teritorija su koplyčia. Prie tvoros buvo pastatyta plytų mūro špitolė. Apie 1802-07 metus pastatyti 2 kolumbariumai, kuriuose buvo palaidoti garsūs dailininkai, Vilniaus universiteto profesoriai ir kiti žymūs vilniečiai. 1804 m. misionierių vienuoliai nupirko kapinėms papildomą žemės plotą.

1820 m. kapinės buvo aptvertos plytų mūro tvora (ŠV dalyje yra jos liekanų), o 1841 m. buvo pradėta statyti neogotikinė koplyčia (architektas Tomas Tyšeckis) tarp kolumbariumų. Koplyčia buvo pastatyta 1850 m., o šalia jos medinė varpinė. Nuo 1844 m. kapinės perduotos Šv.Jono bažnyčiai. Tais metais įsigalėjo Rasų kapinių pavadinimas. 1888 m. medinės varpinės vietoje buvo pastatyta plytų mūro varpinė su oratoriumu (architektas Julijanas Januševskis). XIX a. pab. kapinės buvo apleistos, statiniai pradėjo irti. 1937 m. nugriautas pietinis kolumbariumas, o šiaurinis sugriuvo XX a. 5-6 deš.

Naujųjų Rasų kapinių dalis atsirado apie 1847 m., stačiatikių dvasininkams ėmus jame laidoti misionierių vienuolyne veikusioje ligoninėje mirusius karius. XX a. pr. šios kapinės buvo apleistos, vadintos Našlaičių kapinėmis. Čia buvo laidojami neturtingi miestiečiai. XX a. 3 deš. jos išplėstos. ŠV kapinių dalyje palaidoti 1919-1922 m. žuvę Lenkijos kariai. Jų atminimui pastatytas betoninis obeliskas, o nuo jo į rytus palaidoti Lietuvos kariai, žuvę kovose dėl Vilniaus 1920-1921 m. (istorinė apžvalga pagal Vidos Girininkienės ir Algirdo Paulausko medžiagą Lietuvos TSR istorijos ir kultūros paminklų Sąvade, Vyriausioji enciklopedijų redakcija, Vilnius, 1988).

Tvarkomas Karių kapų kvartalas Vilniaus Rasų kapinėse – „vienas iš Vilniuje esančių karių kapų kvartalų, kur palaidoti 1919-1920 metais žuvę kariai. Kvartalas pradėtas 20-aisiais XX a. metais ties pagrindiniais kapinių vartais, o 1936 m. buvo sutvarkytas ir išdidintas pagal prof. Wojcech Jastrzębowski projektą. Tais pačiais metais po didele granitine plokšte palaidoti Maršalo Pilsudskio širdis bei jo motinos palaikai. Ant plokštės užrašas – „Motina ir Sūnaus Širdis“.

1939 m. ir 1944-45 metais kapinių teritorijoje buvo laidojami AK kariai. Kaip byloja legenda, kapinėse palaidoti trys kariai, 1939 m. žuvę prie Mauzoliejaus granito plokštės. Čia taipogi palaidota daugiausia AK karių 1944 metais besikovusių Vilniaus krašte ir žuvusių operacijos „Ostra Brama“ metu.

Nuo Antrojo pasaulinio karo iki 1990 metų išsilaikė nedaug antkapių ir kryžių.

1989 metais prof. Edmund Małachowicz sukūrė kapinių pertvarkymo projektą, kurio pagrindu tapo W.Jastrzębowski projektas. Po eilės derinimų 1993 m. šis projektas buvo realizuotas. Realizacijos metu reikėjo ekshumuoti kai kurių karių palaikus ir juos perkelti. Tokiu būdu buvo

galima performuoti antkapių išdėstymą, pastačius naujus antkapius, identiškus autentiškiesiems. Kapinių viduryje liko Širdies plokštė, kuri dabar formuoja centrinį kvartalo tašką.

Metais vėliau pagal mgr M.Paschalis projektą buvo įrengti želdynai: ant antkapių augo žiemenė, šalia augo kadagiai, rožės ir pušys.

2004 metais buvo atlikti kvartalo renovavimo darbai: paklotos granito trinkelės, atsodinti želdynai.

Ankstesnių tyrimų apžvalga. 2005 m. žvalgomojus archeologinius tyrinėjimus Naujųjų Rasų teritorijoje vykę R. Žukovskis. Tyrimų metu iširtos dvi perkastos kapinių pakraštyje (bendras 16,4 m² plotas). Rasti 15 žmonių palaikai, kurie, pagal aptiktą 5 kapeikų nominalo monetą, datuoti ne ankščiau kaip 1940 m.³

2010 m. archeologinius tyrimus Rasų g. 6 atliko T. Poška. Tyrinėjimai atlikti centrinėje Rasų g. 6 namo dalyje, kur buvo planuojama atkasti spėjamai buvusį rūšį (52 m²), bei R, P ir V pastato pusėse, kastos pamatų sanavimo tranšėjos vietoje. V, P ir R pastato išorės pusėse kastos pamatų sanavimo tranšėjos vietoje atliktų tyrinėjimų metu nesuardytas kultūrinio sluoksnio horizontas neaptiktas. P tranšėjos dalies P sienelėje 1,1 m gylyje fiksuotas nejudintas molio su degėsiomis sluoksnis. Sluoksnio datavimas nenustatytas, bet aišku, jog jis susiformavęs iki dabar stovinčio pastato statybos laikotarpio – XVIII a. antros pusės. R tranšėjos Š pusėje surastas plytų–akmenų mūro pamatų fragmentas datuotas XVIII a. pradžia.⁴

Tyrimų pobūdžio, trukmės ir tikslų pagrindimas. Projekte numatoma remontuoti karių sektoriaus aplinką, pritaikant didesniam lankytojų srautui:

- praplatinti pagrindinį taką ir laiptus;
- erduojančius paviršius sutvirtinti specialiąja ritinine medžiaga (enkamat);

³ Žukovskis R., Žvalgomieji archeologiniai tyrimai Vilniuje, Naujųjų Rasų teritorijoje, ATL 2005 m., Vilnius.

⁴ Poška T., Krosnis Vilniuje, Rasų g. 6, ATL 2010 m., Vilnius.

- įrengti reljefo perkritimo vietose atramines sienelės;
- palei pagrindinį taką sumontuoti srautą nukreipiančius granitinius stulpelius;
- demontuoti nepatogius laiptelius ir jų vietoje suformuoti leistiną tako pakilimą;
- performuoti dalį želdinių, panaudojant atsparių rūšių augalus;
- pasodinti sunykusių medžių vietose analogiškus medžius (2 vnt.);
- apšviesti pagrindinį taką su panteonu, nutiesiant elektros kabelinę liniją nuo MP 332 (Liepkalnio g./Ramybės g. sankirta) ir pastatant sektoriaus teritorijoje skirstomąjį skydą.

Siekiant patikrinti, ar projektuojamo apšvietimo elektros kabelio vietoje nėra išlikęs kultūrinis sluoksnis, žvalgomasiais archeologiniais tyrimais planuojama ištirti 5 m², kasant 1x1 m dydžio šurfais kas 50 m ir papildomai žvalgant visą projektuojamo kabelio tranšėją. Tvarkomų Rasų kapinių teritorijoje planuojama ištirti 4 m² kasant 1x1 m dydžio šurfais (iki projektinio gylio – 1 m) montuojamų į žemę šviestuvų vietose. Iš viso planuojama ištirti 9 m² plotą ir žvalgyti apie 250 m² plotą.

Archeologė

Simona Širvydaitė

PRIEDAS 1: Tiriamų vietų fotografijos

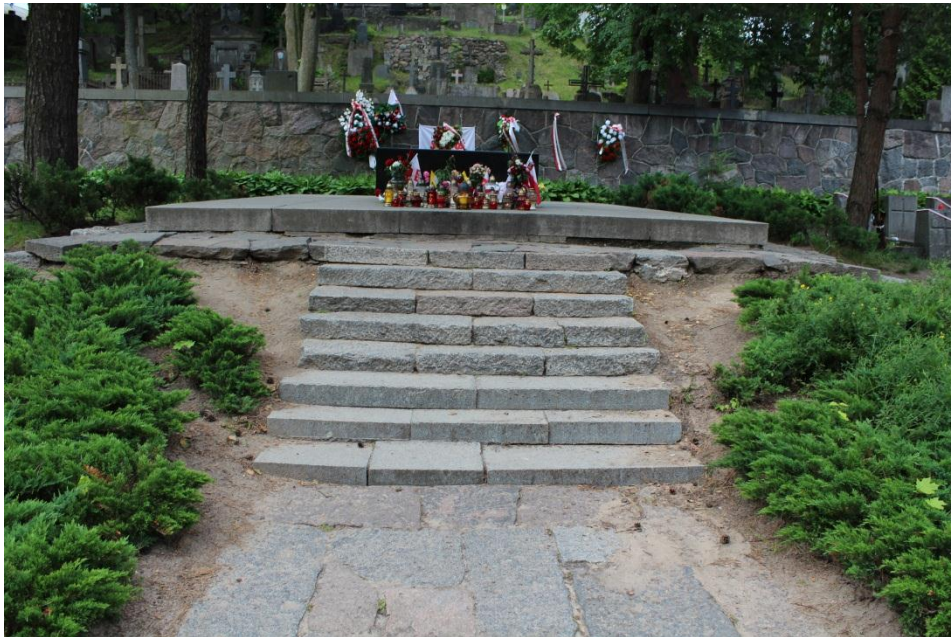
Pav. 1 Projektuojamų šviestuvų vieta kapinėse iš P

Pav. 2 Projektuojamų šviestuvų vieta R kapinių pusėje iš P

Pav. 3 Projektuojamų šviestuvų vieta V kapinių pusėje iš P

Pav. 4 Tvarkomų laiptų ir antkapio vieta kapinėse iš P

Pav. 5 Projektuojamo kabelio vieta Rasų gatvėje iš R

Pav. 6 Projektuojamo kabelio vieta Rasų gatvėje iš R

